

Tilgang til det hellige

Karismatisk autoritet hos evangelisk kristne i Santiago, Chile

Access to the sacred

Charismatics authority in an evangelical church in Santiago, Chile

Maria Nathalie Oberti Tyldum

Mastergrad i sosialantropologi fra Universitetet i Oslo

nathalie1_oberti@hotmail.com

Maria Nathalie Oberti Tyldum er en norsk sosialantropolog som fullførte både sin bachelor- og mastergrad i sosialantropologi ved Universitetet i Oslo (UiO). I forbindelse med masteroppgaven gjennomføre hun våren 2016 et feltarbeid i Santiago, Chile hos en evangelisk, kristen menighet. Her studerte hun samspillet mellom makt, lederskap og retorikk. Hun jobber i dag med kompetanseheving hos ungdom og unge voksne gjennom arbeidsrettede tiltak i Spir Oslo.

SAMMENDRAG

Med et mål om å konvertere så mange mennesker som mulig, er evangelisk kristne/pinsebevegelsen en av verdens raskest voksende religiøse bevegelser etter islam. I år 2002 var det registrert et totalantall på 1.699.725 evangelister i Chile alene, som gjør det til den nest største religiøse gruppen etter katolisismen. Basert på et fem måneder langt etnografisk feltarbeid i Santiago, Chile utforsker denne artikkelen forholdet mellom ledere og makt hos den evangelisk kristne menigheten Centro Cristiano Internacional (Centro Cristiano). Medlemmene til Centro Cristiano beskriver kirken som forholdsvis egalitær. Interessant nok var dette i motsetning til mine egne funn. Jeg argumenterer i denne artikkelen for at det er tendenser av hierarkiske strukturer som plasserer folk i et system av karismatisk ulikhet, og er rangert etter aktørenes spirituelle symbolske kapital. Mitt argument går som følger; menigheten har et sterkt etablert lederskap som skapes og opprettholdes på bakgrunn av karismatiske egenskaper og formelle titler. Dette påvirker hvordan medlemmene tolker sin egen posisjon og rolle innenfor kirkesamfunnet.

Vinner av Betwixt & Between 2017.

Nøkkelord

Religion, Evangelisk kristendom, Karismatisk autoritet, Retorikk, Spirituell symbolsk kapital

ABSTRACT

Systematically aiming toward a high number of converts, Evangelicalism and Pentecostalism have for a long time been considered the world's largest growing religious movement next to Islam. In 2002, a total

of 1,699,725 Evangelicals were registered in Chile alone, making them the second largest religious group after Catholics. Drawing on a five-month-long ethnographic fieldwork trip to Santiago, Chile, this article explores the relationship between leadership and power at the Evangelical church Centro Cristiano Internacional (Centro Cristiano). People at Centro Cristiano tended to describe their community as rather egalitarian. Interestingly, this stands in opposition to my own findings. I argue in this article how there are tendencies towards a hierarchical structure that put people into a system of charismatic inequality, and further how this structure is arranged according to a person's spiritual symbolic capital. As my argument goes, church leaders create and sustain an established leadership through charismatic abilities and formal positions. Further, this influences how the lay members interpret their own positions within the community.

Winner of Betwixt & Between 2017.

Keywords

Religion, Evangelicalism, Charismatic Authority, Rhetoric, Spiritual Symbolical Capital

INNLEDNING – CENTRO CRISTIANO INTERNATIONAL

San Joaquín er et stort bolig- og industriområde lokalisert femten minutter med undergrunnsbane sør for sentrum av Santiago, Chile. Her ligger et gammelt lagerlokale som huser den evangelisk kristne menigheten Centro Cristiano International¹ (Centro Cristiano). Kirken samler ukentlig ca. femten hundre medlemmer. Pastor Billy er kirkens øverste leder, og er en sentral skikkelse i kirkens møter. Han leder menigheten gjennom timevis med lovsang og bønn. I tillegg til ordinære møter arrangeres seminarer, kurs, korøvelser, treninger og andre aktiviteter regelmessig gjennom uken. Kirkens scene er fylt med et stort kor og et band, og i front av scenen fylles gulvet med tre store dansegrupper. Danserne har på seg spesialsydd drakter og kjoler for anledningen, og utfører koreografert dans med entusiasme og seriositet. På mer spesielle dager, slik som ved nattbønn², menighetsfaste eller nattverd, varer kirkemøtene like lenge som en gjennomsnittlig arbeidsdag. Menigheten synger, danser, lytter til prekener og ber sammen, til ære for Gud, Jesus og Den Hellige Ånd. Rundt om i lokalet kan du se folk gråte, eller i stille bønn, mens andre deltar i intens dans.

Evangelisk kristendom er et bredt begrep og har blitt brukt om andre kristne grupperinger, slik som baptister, lutheranere, karismatiske kristne, pinsemenigheter, metodister, osv. (Coleman & Hackett, 2015: 9). Pinsebevegelsen i Chile har også en tendens til å se seg selv som en del av et større nettverk av evangelisk kristne (Lindhardt, 2014: 12). Det er en av verdens raskeste voksende religiøse bevegelser, og er spesielt fremtredende i Latin-Amerika (Horsfjord, Kloster, Lend & Løland, 2018: 21, 56-58; Martin, 2004: 53). Sammenlignet med andre former for kristendom er pinsebevegelsen kjent for å være sterkt hierarkisk oppbygd rundt sterke lederskikkelser som ofte har makt over store mengder mennesker. Paradoksalt er disse menighetene også kjent for å avvise tradisjonelle autoritetsstrukturer

1. I denne artikkelen blir ikke kirkens navn eller ledere anonymisert. Derimot blir det brukt pseudonymer for alle kirkens medlemmer av hensyn til deres mindre offentlige rolle og unge alder.
2. Ved nattbønn samlet hele menigheten seg for å holde kirkemøte mellom klokken 23:00 og 08:00. Dette ble referert til som «Oración de la noche».

som finnes i den «allmenne kulturen og i de etablerte kirkene» (Horsfjord et al., 2018: 273). I motsetning til katolisismen krever for eksempel ikke evangelisk kristne en spesifikk type utdannelse eller kursing av sine ledere. Videre vektlegger denne gruppen individets direkte erfaring med Gud gjennom praktiseringen av nådegaver. Nådegaver er ferdigheter eller overnaturlige evner som er gitt til den troende av Gud selv, eksempelvis evnen til å helbrede, tungetale og profetere (1 Kor 12-14 og Efeserne 4, Norsk Bibel). Kirken ble ofte beskrevet i termer som følger egalitarisme, og det ble lagt vekt på at lederne ikke har noen spesiell tilgang til det hellige. Videre er dåpen et godt eksempel på et egalitært system, da det ikke nødvendigvis med en spirituell leder for å gjennomføre ritualet. Hvilken som helst allerede-døpt evangelisk kristen kan utføre dåpen på en tilfredsstillende måte. Det er dette autoritets-paradokset jeg finner interessant. I denne artikkelen utforsker jeg hvordan autoritet fremtrer i den evangelisk kristne menigheten Centro Cristiano.

Dermed kan vi stille spørsmålet: Hvordan oppstår og opprettholdes autoritet i et kirkesamfunn som vektlegger egalitære idealer? Jeg skal forsøke å svare på dette spørsmålet i kontekst av data fra mitt eget feltarbeid, som var en del av masterprogrammet ved Sosialantropologisk institutt ved Universitetet i Oslo. Artikkelen baserer seg på deler av min masteroppgave *Shared Experience* (Tyldum, 2017), der jeg også utdyper metodiske tilnærminger, begrepsdefinisjoner og andre aspekter av datamaterialet i større grad enn jeg gjør her. Inspirert av masteroppgaven er hovedargumentet mitt i denne artikkelen at kirkenettverket har et sterkt etablert lederskap som skapes og opprettholdes på bakgrunn av karismatiske egenskaper og formelle titler. Videre påvirker dette hvordan medlemmene tolker sin egen posisjon i menigheten og kirkesamfunnet forøvrig.

Først vil jeg gi noen korte bemerkninger angående metoden som ble brukt for å samle inn datamaterialet, før jeg redegjør for «evangelisk kristendom» for å gi et bakteppe for gruppens religiøse tilhørighet. Deretter vil jeg diskutere ulike forståelser for karismatisk lederskap før jeg introduserer «spirituell symbolsk kapital», et begrep jeg låner fra Simon Coleman (2006). Deretter vil jeg presentere tre empiriske eksempler for å videre illustrere mitt argument.

METODISKE BEMERKNINGER

Feltarbeidet strakk seg over fem måneder første halvdel av år 2016. Primært benyttet jeg deltakende observasjon og kvalitative intervjuer som metode for å samle inn data. Som kvinne i tyveårene var jeg for det meste sammen med andre unge kvinner. Jeg deltok derfor i de aller fleste kirkeaktiviteter, med unntak av møter som var kun for menn. Dette innebar faste møter som ble arrangert hver onsdag, lørdag og to ganger hver søndag. I tillegg var det andre aktiviteter som misjonering i det lokale nabolaget, ungdomsmøter, seminarer, kvinnemøter og kurs. Disse samlingene varierte i lengde, men varte vanligvis rundt seks timer, og opptil fjorten-femten timer i helgene.

Medlemmene hos Centro Cristiano var ofte kritiske til katolisismen som trosretning. Det var viktig for meg å være tydelig angående min egen tro og rolle i kirken, da jeg selv er oppdratt og identifiserer meg selv som romersk-katolsk kristen. Jeg opplevde at kirkemedlemmene ønsket meg velkommen inn i miljøet, og de diskuterte gjerne sine personlige religiøse overbevisninger med meg. Jeg har vokst opp i Norge, et land med sterk luthersk pro-

testantisk historie. Dette gjør at jeg er vant til å delta på aktiviteter i kirker med annen trosretning enn min egen. Det opplevdes derfor komfortabelt å delta i ulike aktiviteter som å synge, danse, faste og delta i nattverd. Jeg deltok derimot aldri aktivt i bønn eller tilbedelse. Dette var en balansegang som tidvis var vanskelig å håndtere, da all kirkedeltakelse kan sees som tilbedelse. Under feltarbeidet deltok jeg på spanskundervisning og snakket nok spansk til å holde hverdagslige samtaler, samt følge prekenen. Jeg snakket derimot engelsk med mine nærmeste informanter i det daglige.

CHILE OG «EVANGÉLICOS»

Chile er et geografisk tynt og langstrakt land på sør-øst siden av Latin-Amerika, med en populasjon på over 18 millioner mennesker (INE: Población de Chile, 2018). Mange chilenerne beskriver landet som en øy, på grunn av dets geografiske egenskaper. Til vest finner man Stillehavet, og til øst ligger Andesfjellene som isolerer Chile fra resten av regionen. Chilenerne anser likevel seg selv som en del av Latin-Amerika, både kulturelt og sosialt. Det er vanskelig å angi størrelsen på kristne menigheter og antall tilhengere, da medlemstall ofte baseres på deltakelse i kirkemøter (Thumma & Bird, 2008; Horsfjord et al., 2018: 19). Den siste registreringen gjort av det chilenske instituttet for statistikk, Instituto Nacional de Estadísticas, viser at evangelisk kristne er den nest største religiøse gruppen etter katolikker (INE: Religión, 2002). Fra år 1992 til 2002 hadde antallet som identifiserte seg som katolske blitt redusert med 7 prosent, samtidig som antall evangelisk kristne hadde økt med 2,7 prosent. I den samme målingen var det registrert 1.699.725 (15,10 prosent) evangelisk kristne i Chile (INE: Religión, 2002). Den katolske kirken i Latin-Amerika er utfordret av pinsebevegelser i vekst, og vi ser en høy konkurranse på det *religiøse markedet* blant ulike kristne grupperinger som ønsker å øke egen medlemsbestand (Horsfjord et al., 2018: 21, 56, 284).

«Evangelisk» stammer fra det greske ordet for «gode nyheter» (Coleman & Hackett, 2015: 9), og kan brukes om en spesifikk form for kristendom som er kjent for «evangelisering» – hvilket betyr at tilhengerne ønsker å spre Bibelens ord og konvertere nye mennesker til kristendommen (Woodhead, 2002: 170). Bibelen er generelt kjent for å være sentral innenfor slike grupper, og danner ofte fundamentet til både praksis og tro. Medlemmene hos Centro Cristiano definerer seg primært som «evangelisk kristne» (*evangélicos*). De brukte begrepet først til å beskrive seg selv, og videre som et paraplybegrep for å beskrive alle ikke-katolsk kristne. Flere teoretikere har også definert katolisisme og protestantisme/evangelisk kristendom som simpelthen det motsatte av hverandre i en latinamerikansk kontekst (se Willems, 1967; VI, Stoll, 1990; 4, Coleman & Hackett, 2015: 11). Videre er evangelisk kristendom brukt om pinsebevegelsen og andre kristne grupperinger (Coleman & Hackett, 2015: 9, Lindhardt, 2014: 12, 19). Mine informanter definerte derimot ikke seg selv som pinsekristne. Likevel er det klare likheter mellom evangelisk kristendom og pinsebevegelsen. I tillegg til et ønske om å konvertere nye medlemmer, er de begge kjent for å ta sterk avstand til den katolske kirken, samt at de er *karismatiske* gjennom praktiseringen av nådegaver og manifestasjonen av Den Hellige Ånd.

Basert på den britiske historikeren David Beddington gir Coleman & Hackett (2015: 10) et sammendrag av fire karakteristikk som kan definere evangelisk kristendom. Disse karakteristikkene passer også andre kristne grupper. Jeg opplever at de passer for å

beskrive Centro Cristiano og kirkesamfunnet de tilhørte. De fire karakteristikkene er (1) «conversionism», som innebærer at evangelister tenker at mennesket må bli vendt vekk fra et liv i synd, (2) «Biblicism», som innebærer at de hellige skrifter i Bibelen inneholder objektive sannheter om hvordan livet skal leves, (3) «activism», som medfører at folk skal spre evangeliet og engasjere seg i sosialt arbeid, og til slutt (4) «crucicentrism», som betyr kors-sentrert, og representerer idéen om at Jesus ofret seg selv for å bøte for menneskers synder, og at et godt kristent liv er tilgjengelig for dem som følger han.

KARISMATISK LEDERSKAP

Pastor Billy Bunster er øverste fungerende leder hos Centro Cristiano, sammen med sin kone Pastora Claudia Bunster. Kirken er en del av et stort internasjonalt kirkenettverk der kirkelederne besøker og veileder hverandre i spirituelle spørsmål. Dette systemet refereres til som *ministernettverk* (red de ministerio) av kirkens medlemmer. Det er usikkert nøyaktig hvor mange menigheter som er en del av nettverket, da det ikke blir gjennomført noen formelle registreringer av dette. Pastora Claudia anslo likevel at det var nærmere 500 kirker rundt om i Latin-Amerika. Det er ikke én leder på toppen av dette nettverket, men heller er det flere fungerende pastorer/apostler som veileder andre ledere. Som en del av ministernettverket har kirkens øverste leder én eller flere spirituelle mentorer fra andre kirker, gjerne fra en større menighet med flere medlemmer. Gjennom ministernettverket fungerer Pastor Billy og Centro Cristiano som rådgivende kirke ovenfor andre kirker rundt om i Chile.

Felles for kirkene i ministernettverket er at de anser seg selv som karismatiske, da de vektlegger en direkte erfaring av Gud og troen på nådegaver. Den danske antropologen Martin Lindhardt (2014) har gjort studier på pinsebevegelsen i Valparaiso, Chile, hos Evangelical Pentecostal Church (EPC). Inspirert av Thomas Csordas (1997: 141) argumenterer han for at alle «født-igjen kristne» i prinsippet er *karismatiske*, nettopp fordi hvilken som helst troende kan være en kanal for Den Hellige Ånd (Lindhardt, 2014: 20). I tråd med medlemmenes egne beskrivelser av Centro Cristiano, legger dette til grunn at ingen har en spesiell relasjon til Gud. Følger vi Lindhardt sitt argument videre, kan vi ikke snakke om et rent karismatisk lederskap, nettopp fordi medlemmene også er karismatiske. Videre foreslår han at vi heller kan snakke om «karismatisk handling», hvor *retoriske prosesser* kan skape karisma. Mennesker kan dermed ha ulike retoriske ferdigheter, som kan forklare tilstedeværelsen av lederskap i karismatiske menigheter.

Jeg ser meg svært enig i Lindhardt sitt argument, og anser ledernes retoriske ferdigheter til å være helt avgjørende for deres suksess. Samtidig har mine data vist at evangeliske ledere kan være bemerkelsesverdig *mer* karismatiske enn andre, da de mottar usedvanlig høye antall velsignelser fra Gud og i noen tilfeller har de faktisk en helt unik tilgang på det hellige. Det tydeligste eksemplet på dette er formelle titler; innenfor kirkenettverket til Centro Cristiano er *apostel* en unik tittel og kan bli beskrevet som særdeles karismatisk. Apostler er de høyest rangerte lederne og de blir utnevnt direkte fra Gud selv. Dersom Gud ønsker å utnevne en ny apostel, blir beskjeden videreført via en allerede utnevnt apostel gjennom spirituelle «tegn». Slike tegn kan være direkte dialog med Gud gjennom bønn eller visjoner, men også lesning i Bibelen eller andre hendelser som ikke kan forklares i det

rent tilfeldige. Det er utelukkende apostler som har myndighet til å tolke bibelske skrifter og nderwise i dem. Dette er forbehold menn av denne posisjonen, da kvinner ikke kan bli apostler³.

Pastor Billy er også apostel, en tittel han ble gitt av Gud via sin guatemalanske spirituelle mentor, Apostel Sergio Enriques. Gjennom bønn hadde Gud gitt Sergio beskjed om å gjøre en av hans tjenere til apostel, og Sergio hadde sett dette som et tegn på at Billy skulle utnevnes. Denne form for lederskap ligner på mange måter det Max Weber (2000: 93) kaller «karismatisk autoritet», som i korthet kan forklares som personlige ferdigheter begrunnet i det overnaturlige eller det gudgitte som er anerkjent av andre. Apostlene kan sies å være mer karismatiske enn menighetens medlemmer og andre ledere, da Gud har gitt dem en spesiell og unik posisjon innenfor kirkesamfunnet. Videre gir denne posisjonen dem sterk autoritet og eksklusivitet til tolkning av Bibelen. På denne måten kan vi altså snakke om et karismatisk lederskap, både retorisk slik Lindhardt foreslår, og karismatisk i en strengere weberiansk forstand.

EVANGELISERING OG SPIRITUELL SYMBOLSK KAPITAL

I den evangelisk kristne bevegelsen er evangelisering sentralt. Det er derfor ikke uvanlig i evangeliske menigheter at ledere besøker andre kirker, ofte på tvers av landegrenser og regioner, for å holde prekener og holde seminarer. Den britiske antropologen Simon Coleman (2006: 167) har gjort feltarbeid blant pinsebevegelsen i Uppsala, Sverige, og forteller om en svensk kirke som inviterte anerkjente pastorer fra USA for å holde prekener. Han argumenterer for at dette er en strategi ment for å øke marginaliserte menigheters «spirituelle symbolske kapital» (ss-kapital). Coleman utdyper dessverre ikke bruken av begrepet ss-kapital, men jeg finner dette for interessant til å ikke diskutere videre. Jeg leser ss-kapital inspirert av Pierre Bourdieu (2013: 299) og hans term «sosial kapital». Sosial kapital er satt sammen av langvarige etablerte sosiale relasjoner, eller hva Bourdieu (1986: 248–249) beskriver som å *skape medlemskap i en gruppe*. Basert på dette forstår jeg ss-kapital til å inneholde folks ressurser som er tilgjengelige for en person gjennom hans/hennes deltakelse i kirkesamfunnet. Eksempler på slike ressurser kan være sosiale bånd, tillitt til andre, deltakelse på kirkeaktiviteter, tid investert i gruppen, formelle posisjoner og retoriske ferdigheter. Bourdieu (1986: 249) argumenterer for at mengden sosial kapital en person har, er avhengig av størrelsen på nettverket han/hun effektivt klarer å mobilisere. Videre er det avhengig av volumet av annen økonomisk, kulturell og symbolsk kapital en person har. Likt som sosial kapital, er et sterkt og stort sosialt nettverk en fundamental del av å tilegne seg ss-kapital. Det skiller seg derimot fra sosial kapital ved at hvor mange mennesker du kan *nå ut til* er svært viktig, om ikke helt avgjørende, for suksess. Det er høyt ansett å ha et stort lyttende publikum, og ved å nå ut til folk vil man både skape og opprettholde autoritet.

Dette bringer meg tilbake til Lindhardt sitt argument angående karismatisk handling og retoriske ferdigheter. Ledende personer med sterke retoriske ferdigheter vil naturligvis nå

3. Pastora Claudia fortalte meg en historie om en apostel i Chile som hadde utnevnt en kvinne til apostel. Dette lot seg gjøre, men Pastora Claudia fortalte at de begge mistet troverdighet i kirkenettverket og dermed også sin posisjon/innflytelse.

ut til flere og vil ha en sterk overbevisningskraft blant kirkens medlemmer. Jeg er som nevnt enig med Lindhardt i at retoriske ferdigheter kan skape karismatisk autoritet, og jeg foreslår videre at lederne bruker disse ferdighetene for å kunne akkumulere mer ss-kapital. Ved å ha gode retoriske ferdigheter vil det være lettere å nå ut til flere, som igjen genererer mengder med kapital. En person med gode retoriske ferdigheter vil også kunne overbevise om sin egen karismatiske karakter, og vil kunne formidle til andre om sin relasjon til Gud. På denne måten vil personen forsterke sin egen posisjon. Det er naturlig å tenke at en person med gode retoriske ferdigheter lettere vil tilegne seg en stor lytter-gruppe, både via ministernetverket og andre medier. Dette gjelder i alle nivåer av nettverket, men på ulik skala. Centro Cristiano brukte ulike metoder for å nå ut til medlemmene, samt nye mulige rekrutter. Dette kunne være dør-til-dør virksomhet, mini-konserter i byen, besøk til sykehus, spille musikk i gatene og andre lignende aktiviteter. Dette ble ofte gjort i større grupper, men også grupper på tre og fire personer.

Evangelisk kristne trossamfunn er kjent for å bruke moderne teknologi for å kommunisere med sine tilhengere. Gjennom bruk av radio, TV, bøker og blader kan man si at kristendommen er blitt mer tilgjengelig enn før (Coleman, 2006: 174; Horsfjord et al., 2018: 283). David Stoll (1990: 122) beskriver en evangelisk TV-pastor som organiserer kirkemøtene med hensyn til TV-skjermen. På et besøk til Guatemala City plasserer TV-pastoren kameraene foran seg selv med publikum bak seg – dette for å gi TV-titterne et inntrykk av en utsolgt arena. Medlemmene hos Centro Cristiano benytter også digitale medier som en sentral del av sin markedsstrategi. Dette fungerer effektivt i å få det kristne budskapet ut til mennesker spredt over Latin-Amerika og verden for øvrig. De direktestrømmer kirkemøter gjennom nettsidene sine, og gjør opptak for fremtidig bruk. Korte seksjoner av kirkemøtene er ofte publisert på kirkens sosiale medier, som YouTube, Facebook og Instagram. Det er også blitt vanligere de siste årene å direkte sende kirkemøtene via Facebook. Pastor Billy har også egne personlige profiler i ulike sosiale medium. Han har sitt eget radio- og TV-program, og han bruker sosiale medier aktivt. Det er nesten sytten tusen personer som følger hans personlige profil på Instagram og mer enn tjuefem tusen på Facebook (per i dag, 29.03.19). I tillegg reiser han rundt til kirker i Chile og Nord- og Sør-Amerika for å holde prekener.

Jeg skal nå presentere tre etnografiske eksempler som illustrerer mitt argument om at lederskap skapes og opprettholdes gjennom karismatiske ferdigheter. Eksempelene er tatt fra ulike situasjoner på ulike tider i feltarbeidet og viser hvordan lederne skaper og opprettholder autoritet gjennom møte med medlemmene i hverdagslige settinger.

SITUASJON I: KVINNEMØTE

Selv om kvinner ikke kan bli apostler i kirkenettverket til Centro Cristiano, kan de fremdeles tilegne seg sterke posisjoner innenfor kirkenettverket og akkumulere store mengder ss-kapital. Pastora Claudia er gift med Pastor Billy, og er en ledende person innenfor kirkenettverket til Centro Cristiano. Hun er høyt respektert av medlemmene, og har en svært sentral rolle i organiseringen av kirken. Pastor Billy var tjuefire år og Pastora Claudia nitten år da de giftet seg. De møttes første gang da de var tenåringer, da deres familier var medlemmer i samme evangelisk kristne menighet. Etter at de giftet seg var de medlem i flere

ulike kirker, deriblant en pinsemenighet. Pastora Claudia fikk etterhvert et tegn fra Gud gjennom sine bibelstudier. Hun leste et vers som sier at du ikke skal gro nye frø blant torner (Jeremia 4: 3). Det nygifte paret tolket dette, sammen med andre spirituelle tegn, som at det betød at de skulle starte en ny menighet fra grunn. Dette ble starten på det som i dag er Centro Cristiano. Det første bygget var et gammelt teaterlokale som hadde plass til tre hundre mennesker. Videre utvidet de til et gammelt bilverksted som de totalrenoverte selv. Etterhvert som menigheten vokste i antall medlemmer, bestemte de seg for å kjøpe sitt eget sted, og de kjøpte så det gamle industrilokalet i San Joaquín som i dag huser menigheten Centro Cristiano.

I kirkemøtene jeg deltok på, holdt Pastora Claudia aldri prekenen. Dette er en jobb Pastor Billy og deres felles sønn Filip hadde ansvar for. Hun sang og ledet menigheten gjennom lovsang og dans, samt gjenfortalte bibelske fortellinger. Hun snakket om Bibelen til stadighet, men underviste ikke det hun refererte til som «den bibelske doktrine», som kan forstås som deres versjon av Bibel-basert lære. Forskjellen var, slik hun forklarte det, at hun ikke *tolket* historiene selv, hun baserte heller sine egne fortellinger om Bibelens på det Pastor Billy allerede hadde tolket i forkant. Bibelstudier var en vanlig del av hverdagen, og medlemmene hadde ofte med seg biblene sine i kirkens møter og seminarer. Biblene var fulle av notater, markeringer og små tegninger. Et stykke inn i feltarbeidet, etter påminnelser fra flere informanter, kjøpte jeg en egen engelsk Bibel fra en amerikansk evangelisk kirke i sentrum av Santiago. Jeg hadde den med meg til kirkens møter og leste i den de dagene det ikke var aktiviteter i kirken. Dette var en nødvendighet for å kunne følge prekenen på en konstruktiv måte, samt diskutere ulike religiøse ideer med informantene mine. Som nevnt er tolkninger av Bibelen forbeholdt Apostler, men medlemmene blir likevel oppfordret til å lese den og diskutere den i det daglige.

Centro Cristiano arrangerte kvinnemøter i regi av Pastora Claudia, hvor kvinnene møttes for å snakke om temaer som de beskriver som «kvinnelige». Jeg ble forklart at dette var temaer som barn, oppdragelse, hushold og ekteskap. Under slike møter var det ikke uvanlig at Pastora Claudia delte historier om seg selv, sin familie og menigheten. Ofte ville hun fortelle en historie der Pastor Billy tilbød en form for løsning på et problem. Et eksempel på dette var under et kvinnemøte der hun fortalte at hun var frustrert på Gud. Med humor og seriøsitet fortalte hun at hun hadde forsøkt å komme i kontakt med Gud uten å lykkes over en lengre periode. Gjennom bønn og hyppig lesning i Bibelen hadde Claudia gjort flere forsøk på å komme i kontakt med han. I løpet av den frustrerende tiden hadde Pastor Billy snakket åpen om sin daglige kontakt med Gud. Han forsikret Pastora Claudia om at hun måtte være tålmodig. Hun fortsatte å lese Bibelen hver dag, men hørte fremdeles ingenting. Hun konsulterte igjen med Pastor Billy og forklarte sin frustrasjon; hun kunne ikke forstå hvorfor Gud ikke ønsket kontakt med henne? Pastor Billy responderte med usikkerhet, da han ikke kunne forstå dette – han snakket med Gud personlig hver eneste dag. Pastora Claudia ble mer frustrert over arrogansen til sin mann, forklarte hun til kvinnegruppen, og spurte han hvordan dette kunne være mulig. Hun tittet utover menigheten og plukket opp Bibelen som lå foran henne. Hun imiterte Pastor Billy, himlet med øynene og sa, «I denne boken!» (¡En este libro!). Menigheten flirte, inkludert jeg selv, over hennes imitasjon av Pastor Billy. Poenget hans, som Claudia nå formidlet videre, var at hvem som helst kan snakke med Gud når de ønsker, simpelthen ved å plukke opp en Bibel og begynne å lese.

Menigheten applauderte. Pastora Claudia sto i ro, smilte mot kvinnene, og rakte Bibelen opp mot taket og skrek høyt ut mot forsamlingen, «I denne boken! Ordene til Gud er i denne boken!» (¡En este libro! ¡Las palabras de dios está en este libro!). Budskapet hennes var tydelig og ble godt mottatt – hvem som helst kan høre Guds ord om de ønsker å følge Pastor Billys eksempel.

Kvinnemøtet gikk videre til å omhandle ulike bibelske vers. Søndagen uken før hadde kirken arrangert sin første menighetsfaste (Ayuno Congregacional). Dette var en fellesfaste for kirkens medlemmer, der man ikke skulle drikke eller spise hele dagen. Kort forklart er dette en form for ofring til Gud for å vise dedikasjon til den kristne ideologi. Kroppen er «tom» og kan dermed «fylles» med Guds kjærlighet og Bibelens budskap. Fasten varte fra tidlig om morgningen til sent på kvelden, over 13 timer totalt. Pastora Claudia spurte så medlemmene på kvinnemøtet om kvinnene deltok i fasten. De fleste rakk opp hendene, og Claudia responderte med å si bekræftende «amen» gjentatte ganger. Videre fortalte hun at i sin ungdom var hun mer positiv til ofringer og andre anstrengende aktiviteter. Hun kunne danse, synge, feire og faste i timevis uten særlig motstand. Nå derimot, når Pastor Billy hadde foreslått faste hadde hun blitt veldig negativ. Hun fortalte at hun hadde demonstrert mot pastoren, og forklarte hvorfor dette var mer slitsomt enn nødvendig. Kvinnene i rommet lo ettersom hun forklarte, og nikket bekræftende til hverandre. Det ble tydelig at det var flere som kjente seg igjen i historien til Pastora Claudia og motstanden hun beskrev. Fasten blir verre med alderen, forklarte hun, man blir sliten og magen roper etter mat. Pastor Billy hadde lyttet til sin kones bekymring, og dermed hadde han foreslått en *menighetsfaste*, slik at det ville være lettere å gjennomføre. Menigheten bukket bekræftende til ordene hennes. Pastora Claudia brøt ut med høy røst i entusiasme om at da ble det annerledes – menigheten skulle gjøre dette *sammen*, som et lag, med støtte fra hverandre. Publikum klappet og ropte for å vise støtte til Claudia sin fortelling. «Amen» og «Halleluja» ble ropt rundt om fra medlemmene i lokalet. Pastora Claudia priser denne måten å gjøre det på, og poengterer viktigheten av fasten. Kvinnene reagerte svært positivt på fortellingen og gav tydelig anerkjennelse gjennom kroppsspråk og bønn. Dette utviklet seg til å bli en aktiv bønn. Et medlem begynte å spille piano, som satt stemningen for en lenger bønn ledet av Pastora Claudia. Hun ledet og kvinnene løftet armene mot taket. Pastora Claudia fremførte tidvis tungetale, og kvinnene rundt om i lokalet gråt og viste sin hengivenhet til bønnen.

Gjennom disse eksemplene blir det tydelig hvordan kirkens ledere bruker seg selv aktivt som hovedrolle i ulike religiøse fortellinger. Pastora Claudia opplever også frustrasjon med Gud og deler denne opplevelsen med kvinnene. På denne måten evner hun å nå ut til mange av kirkens medlemmer, da de i stor grad kan relatere seg til det hun sier. Pastora Claudia er en dyktig historieforteller og hennes retoriske ferdigheter er svært gode. Historiene jeg viser til her, bekrefter også den egalitære ideen om at ingen mennesker har spesielle rettigheter til det spirituelle, da alle har en mulighet til å snakke med Gud gjennom Bibelen og oppleve han i kirkemøter. Hun tilslører den karismatiske tyngden lederne har i forhold til menigheten, nettopp fordi hun sidestiller seg med medlemmene. Hennes posisjon er begrenset til hennes kjønn, da hun aldri vil kunne nå høyeste spirituelle nivå som apostel. Ektemannen fremstilles som en person med høy innsikt og unik forståelse av Bibelen og praktiseringen av kristendommen forøvrig. Gjennom å styrke Pastor Billy, styrker hun også egen posisjon da disse er sterkt koblet. Kirkens størrelse og suksess ble også brukt

som et argument for Guds annerkjennelse av menigheten og Pastor Billy. Fra et religiøst ståsted ble det argumentert at Gud ikke ville gitt Centro Cristiano stor vekst dersom Pastor Billy ikke var den samlende personen han var, som fremmet Guds budskap på en god måte.

SITUASJON 2: KRITISERE EN LEDER

Pastor Billy tok ofte bibelske fortellinger og gjorde dem om til symbolske konsepter om hvordan det er ment at man skal leve livet. Han har en evne til å gjøre flere tusen år gamle historier relevante for moderne tider. Et hyppig brukt symbol var tallet «666», som er brukt i Bibelen til å beskrive Djevelen (Johannes åpenbaring 13:18). I korthet blir Djevelen ansett som kilden til all ondskap i verden og inspirator til onde krefter, med et mål om å gjøre gode kristne til korrupte og forvirrede sjeler. Det er derfor ikke uvanlig å tenke at Djevelen er til stede i kristne menigheter. Teoriene rundt Djevelen og onde krefter er ofte svært kompliserte, og kan være vanskelig å gjenfortelle i kortfattet format. Pastor Billy dedikerte ofte timelange detaljerte forklaringer til dem slik at menigheten kunne få full innsikt i Djevelens kompleksitet.

Djevelen ble ofte referert til i kirkemøter av Pastor Billy og var hovedtema i flere av seminarene jeg deltok på. Han argumenterte for at tallet «666» dukket opp ulike steder i samfunnet, slik som for eksempel på *VISA-kort*, i skrivemåten til den islamske guden *Allah* og i navnet til energidrikken *Monster*. Ting assosiert med dette tallet ble ansett som forurenset av onde krefter, og i sin bredeste betydning ble disse tingene styrt av Djevelen selv. Som oftest var det tolkning av bokstaver og tall, oversettelser fra hebraisk og gresk, romertall, regnestykker og visuell sammenligning som la grunnlaget for Pastor Billy sine analyser. Et raskt søk på internett viser at dette er velkjente teorier innenfor ulike internasjonale menigheter. Et eksempel er energidrikken *Monster*. Denne er, argumenterte Pastor Billy, direkte forurenset av Djevelen. Logoen til *Monster* skal illustrere tre klør som har skrappt på flasken, og dette ser visuelt likt ut som hebraiske skrivemåten av «6, 6, 6». Under et møte hvor Billy presenterte dette, reiste et kirkemedlem seg under denne presentasjonen og la til at *Monster* sitt slagord er «slipp monsteret fri» (*Dar rienda suelta a la bestia*). Kirkemedlemmene brukte ofte «monsteret» (*La Bestia*) når de snakket om eller beskrev Djevelen, da dette er et vanlig ord for han i Bibelen. Pastor Billy brukte dette som et eksempel for å forklare at Djevelen har infiltrert samfunnet med sitt forurensende nærvær i dagligdagse objekter, slik som i energidrikken. På denne måten symboliserer ikke bare tallet 666 onde krefter, men også *Monster* har blitt et symbol på Djevelen. Kirkens medlemmer ble oppfordret til å holde seg unna denne type produkter.

På grunn av regelmessige bibelstudier kjenner mange av medlemmene Bibelen i detalj, og har kunnskap til å stille kompliserte spørsmål om dens innhold. Under et kirkemøte var Pastor Billy spesielt interessert i Djevelens tall, og koblet det opp mot dommedagsprofetier⁴. Hele dagen hadde blitt brukt på å forklare betydningen bak tallet 666 og dets negative konnotasjoner. På skjermen bak seg, viste Pastor Billy regnestykket «666+666+666+6+6+6=2016» frem

4. «Dommedag» er et vanlig begrep brukt om ideen om at verden en dag skal ta slutt og at Gud vil dømme mellom godt og vondt. Det er også en tro om at denne dagen vil evangelisk kristne og Jesus bli én i en hellig forening, ofte sammenlignet med ekteskapet.

til menigheten. På dette tidspunktet var det år 2016, og Pastor Billy konkluderte med at regnestykket var bevis for at dommedag var nær. Han mente ikke regnestykket nødvendigvis representerte dommedag i seg selv, men at det var et tegn på at det ikke er langt frem i tid. Menigheten reagerte med høylytt bønn og man kunne høre uttrykk som «amen», «halleluja» og «i Jesu navn» rundt om i lokalet når Pastor Billy presenterte regnestykket.

Rodrigo, et mannlig kirkemedlem i midten av trettiåra, ba så om ordet. Pastor Billy ba han snakke høyt og tydelig. Rodrigo poengterte at regnestykket pastoren hadde presentert var enkel matte, da året 2016 inneholdt tallet seks i seg. Han hevdet videre at det var logisk at man kunne skape et slikt regnestykke som pastoren nettopp hadde vist menigheten. Dessuten, argumenterte han, nevner ikke Bibelen noe om verken året eller tallet 2016. Dette var første gang jeg hørte noen stille spørsmålstejn ved det Pastor Billy fortalte under et kirkemøte. Flere hadde fortalt meg at dette var noe medlemmene ble oppfordret til å gjøre, men likevel var dette den eneste gangen jeg observerte dette i løpet av feltarbeidet. Rodrigo ble stående ved stolen sin i påvente av svar fra lederen. Pastor Billys responderte med å si at Rodrigo ikke burde tvile på Guds ord og budskap; fordi i Bibelen står det at det kreves visdom for å regne ut udyrets/Djevelen tall (Johannes åpenbaring 13:18). Videre argumenterte pastoren for at dersom regnestykket og Guds ord ikke var nok, kunne Rodrigo også se på det globale klimaet. Ifølge Pastor Billy hadde det vært et usedvanlig høyt antall tsunamier og jordskjelv i verden den siste tiden, som ble ansett som en direkte følge av at vi nærmer oss dommedag. Dette, sammen med regnestykket han nettopp hadde presentert, burde være nok bevis for Rodrigo om at vi lever i farlige tider der evangelisk kristne har et spesielt ansvar for å redde så mange mennesker som mulig fra fordømmelse. Sett i lys av at det bare noen dager tidligere hadde vært et stort, ødeleggende jordskjelv i Ecuador, ble det vanskelig for Rodrigo å styrke sitt argument. Pastor Billy nevnte dessuten noe som ville gjort det nærmest umulig å betvile pastoren – nemlig Guds egne ord. Pastor Billys posisjon som apostel gir han autoritet til å tolke Bibelen og videre hevdet at han kjenner Guds ord og Bibelens objektive sannhet. Han plasserer sine egne tolkninger av Bibelen parallelt med Gud selv. På grunn av Pastor Billys mengde med ss-kapital blir det vanskelig for Rodrigo å betvile dette. Poenget er også at ved effektiv bruk av retorikk, styrker Pastor Billy sin posisjon.

Ved å presentere bibelske historier på denne måten blir de lettere å forstå. Dette er en direkte overføring av tekstenes narrativer til den nåværende tid – ikke bare gjør han dem begripelige, men også relevante for dagens samfunn. Dette er svært vanlig i evangelisk kristendom (Coleman, 2000: 126). Bibelske fortellinger fungerer på denne måten som *elaborende symboler* (Ortner, 2008: 157). Disse symbolene representerer ikke mening, men blir en måte å sortere ut komplekse og tilsynelatende ubegripelige ideer. Denne type symboler hjelper med å få følelser og ideer til å bli begripelige og mulig å formidle til andre (Ortner, 2008: 154). Jeg vil argumentere for at lederskapets suksess er direkte knyttet til deres evne til å formidle ubegripelige ideer til menigheten. En person må være i stand til å kontekstualisere Bibelen til et stort publikum for å være suksessrik innenfor kirkenettverket. Det er vanskelig å se for seg Billy og Claudia være ledere uten disse ferdighetene. Pastor Billy benytter seg av Bibelens historier i sine daglige taler, og gjør ofte dette ved å kontekstualisere den, slik vi ser med tallet 666. Coleman (2006: 168) har argumentert for hvordan Bibelen ikke bare er sett som en kilde for objektiv sannhet, men også at en taler kan bli ansett

som en kilde til objektiv sannhet. Ledernes budskap var av høy betydning for medlemmene hos Centro Cristiano. Dette var også tydelig ved at de temaene som pastoren talte om, ofte var de samme som medlemmene syntes det var viktig å fortelle meg om i dagene eller ukene som fulgte.

SITUASJON 3: TOLKE BIBELEN

Kirken er satt sammen av medlemmer i alle aldre og ulike sosioøkonomiske forhold. Noen bor svært nærme kirken, mens andre reiser flere timer for å delta på kirkemøtene. En av mine informanter var sytten år gamle Amarisa, som bodde en times tid unna kirken med kollektiv transport. Hun hadde vært fast medlem av Centro Cristiano siden hun konverterte sammen med familien sin fra katolisismen da hun var åtte år gammel. Hun danset i en av kirkens dansegrupper sammen med sin mor og to søstre. Broren hennes var aktiv i media-gruppen som filmet alle kirkemøter. Han var ansvarlig for lyssettingen, lyd og andre tekniske løsninger. Amarisas mor og far ble separert flere år tidligere, men morens nye kjæreste var også aktiv hos Centro Cristiano. Faren hennes identifiserte seg også som evangelisk kristen, men deltok på møter i en annen kirke.

Som nevnt kjøpte jeg etterhvert min egen Bibel som gjorde det lettere for meg å følge kirkens møter. Kirkens medlemmer ville ofte gi meg tips til ulike deler eller vers i Bibelen som de mente jeg burde lese. Som en del av Centro Cristianos spirituelle overbevisning skal kvinner dekke til hodet med et tøyestykke når de ber eller profeterer. Etter oppfordring fra Amarisa og andre medlemmer leste jeg derfor Paulus' første brev til Korinterne (11:1-16) for å lære mer om hodeplagget. Dette var mitt første møte med bibelverset, og jeg tolket hva jeg leste basert på egne oppfatninger. Jeg vil ikke sitere verset i sin helhet her, men vil påpeke at jeg bemerket meg følgende: «But long hair is a beautiful way for a woman to cover her head» (1 Kor 11:15, CEV⁵). Slik jeg leste det, skal kvinner dekke hodet, men langt hår er en tilfredsstillende og god måte å gjøre dette på. Ikke lenge etter å ha lest bibelverset snakket jeg med Amarisa om dette og konfronterte henne med mine egne oppfatninger. Hun kunne ikke gi meg noen god forklaring på bruken av hodeplagget, forklarte hun, da hun ikke forsto dette helt selv. Vi snakket smått om det, før samtalen fløt over i andre temaer. Jeg tenkte ikke noe særlig over samtalen vår før noen uker senere.

Vi befant oss nå i en ny samtale sammen med andre kirkemedlemmer hvor vi diskuterte homofili. Amarisa og jeg debatterte TV-serien *Game of Thrones* som er mye omtalt for sine voldelige og seksuelle scener, deriblant homoseksualitet. Maria, et annet ungt kirke-medlem, argumenterte for at dersom en person utfører en synd slik som homoseksualitet, så skal vedkommende ikke ekskluderes fra kirken. Amarisa var svært enig i dette, og fortsatte å forklare at mange kristne likevel dømmer andre. Dette gjør det vanskelig for homofile personer å delta på kirkemøter eller aktivt engasjere seg i menigheten, slik hun så det. Det å mobbe og diskriminere noen ble ansett som feil og «ikke-kristent» var de enige om, og Amarisa håpet at folk rundt om i verden kunne forstå at Bibelen ber deg om å være åpen ovenfor andre. Det er med homoseksualitet som med hodeplagget, forklarte hun, folk feil-

5. Her refererer jeg til den engelske versjonen av verset, da det var dette jeg leste under feltarbeidet. Oversatt til norsk går verset som følger; «for det lange håret er gitt til henne som slør» (1 Kor 11:15, NB).

tolker Bibelen og har misoppfatninger om dens egentlige budskap. Videre, der folk antar at homoseksuelle personer skal bli ekskludert fra det kristne samfunnet, har de misforstått Bibelen og dens budskap. Slik hun så det var det likt med hodeplagget, forklarte hun meg. Hun hadde nylig bestemt seg for å slutte å bruke hodeplagget, da Bibelen ikke kom med disse instruksjonene spesifikt. Hun forklarte:

«[...] i det siste har jeg sluttet å bruke hodeplagget mitt. Fordi, det står ingenting om det i Bibelen. Men, jeg går ikke rundt og forteller alle at det hun gjør er feil. Jeg vet at med tiden vil de forstå. [...] og dessuten, det står ingenting om at man ikke skal bruke et hodeplagg, så det betyr egentlig ingenting.»

(Oversatt fra engelsk)

I ukene som fulgte ba Amarisa uten hodeplagget, selv når hun satt tett opp til scenen for å be omringet av andre kirkemedlemmer. Jeg var overrasket og urolig fordi jeg følte meg delvis ansvarlig for avgjørelsen hennes. Det var jeg som hadde brakt opp tematikken ved flere anledninger. Jeg forventet en form for reaksjon fra de andre kirkemedlemmene, men ingen så ut til å bry seg over den manglende bruken av hodeplagg. Det er ikke uvanlig at noen ba uten hodeplagg, så det kan være at ingen la merke til det. Det kan også være at noen kommenterte det uten at jeg kjenner til dette.

Tidlig i feltarbeidet hadde jeg forsøkt å avtale et møte med Pastor Billy. Dette viste seg å bli vanskelig å gjennomføre på grunn av hans travle timeplan. I stedet ble det arrangert et intervju med Pastora Claudia. Amarisa hjalp meg med å arrangere intervjuet og uttrykte ofte at hun var glad for å kunne bistå. Samme dag som intervjuet skulle finne sted hadde Amarisa gått tidlig fra skolen, slik at hun kunne ha god tid til å dusje og stelle seg. Moren hennes hadde gitt klar beskjed om at hun måtte se presentabel ut, fordi et møte med Pastora Claudia ikke skulle tas lett på. Det var en sjelden mulighet for Amarisa å vise frem sin og familiens støtte til kirken. Hun brukte så lang tid på å gjøre seg klar at hun kom nesten tretti minuttet for sent til intervjuet. Pastora Claudia ble forsinket i et møte med et annet medlem, noe som gjorde at Amarisa likevel ankom tidsnok til at pastoraen ikke registrerte forsinkelsen. Før vi gikk inn på kontoret til Pastora Claudia passet Amarisa på å gre gjennom håret en ekstra gang og ta på et nytt lag med lepestift.

Kontoret var et lite rom med noen bokhyller, en pult og tre stoler; en til pastoraen selv og to til besøkende. I løpet av samtalen kom vi inn på flere ulike temaer, og vi kom fort inn på lederskapets rolle i kirkenettverket. Jeg stilte ulike spørsmål i forhold til kvinners posisjon i henhold til tolkninger av Bibelen. Pastora Claudia uttrykte tydelig kvinners begrensede muligheter for å tolke bibelske sannheter, på bakgrunn av at de ikke kan bli apostler. Hun var klar på sine egne begrensinger, men påpekte at hun stolte på Pastor Billy til å ta seg av tingene hun selv ikke hadde lov til å håndtere. Hun uttrykte videre at det var slik Gud hadde ment at ting skulle være. Pastora Claudia trakk frem bruk av hodeplagg under bønn som et eksempel for å illustrere dette nærmere. Hun forklarte at hun aldri ville snakket til menigheten om bruk av hodeplagg fordi hun ikke er i en posisjon til å skulle gjøre dette. Som nevnt ovenfor hadde jeg sett henne snakke om Bibelen ved flere anledninger, men hun gjorde et skille mellom å *gjenfortelle* og det å *tolke* bibelske fortellinger. Hun forklarte at hun kan lede, synge, danse, veilede og be, men hun kan verken tolke eller undervise om Bibelen. Hun ville aldri snakket om bruk av hodeplagg, forklarte hun, fordi det var Pastor

Billys ansvar som apostel. Og enda viktigere; hun stolte på hans kunnskap, tolkninger og vurderinger. Siden han ba henne og menigheten om å bruke hodeplagg, så ville hun gjøre det uten å stille spørsmål. Hun poengterte flere ganger at hun generelt ikke ville stilt kritiske spørsmål ved Pastor Billys avgjørelser. Ikke lenge etterpå, under det første kvinnemøte etter intervjuet, brukte Amarisa hodeplagget sitt igjen under bønn.

Eksemplet viser lederskapets påvirkning og autoritet. Uavhengig av at Pastora Claudia er kvinne, tror jeg hennes autoritet som leder sto sterkt hos Amarisa og de andre medlemmene forøvrig. Pastora Claudia får autoritet gjennom å være en god rollemodell – som hun blir ved å selv gjøre det som forventes av medlemmene. Det blir vanskelig for Amarisa å skulle tolke Bibelen på en annen måte enn hva Pastor Billy, via Pastora Claudia, foreslår. Dette grunnet den sterkt forankrede hierarkiske posisjonen til lederne og deres mengde med ss-kapital, samt retoriske ferdigheter til å formidle dette til menigheten. Dette ligner mye på eksemplet jeg beskrev tidligere, der Pastora Claudia bruker seg selv som illustrerende eksempel i fortellingen om menighetsfasten og Bibelen.

Videre illustrerer eksemplet hvordan kvinner har manglende muligheter til å tolke Bibelen. Amarisas handlinger viser hvordan hun først forsøkte å gjøre dette, men hun gikk raskt tilbake til å følge kirkens retningslinjer. Det viser hvordan apostlenes kunnskap er endelig, som vi også ser i andre evangeliske menigheter. I sin artikkel om kristendom og kjønn fra Vanuatu i Sør-Stillehavet, har Annalin Eriksen (2012) forsket på noen av de samme problemstillingene som jeg har presentert her. Hun viser hvordan kvinnelige profeters posisjon fungerer som et bindeledd mellom Den Hellige Ånd og menigheten, ved at kvinnene får visjoner/profeterier fra Den Hellige Ånd. Likevel er det de *mannlige* pastorene som skal tolke disse profetiene og formidle meningen bak budskapet til menigheten (Eriksen 2012: 115). Her er det også mennene som har tolkningsmuligheter, slik vi ser hos Centro Cristiano. Det er pastorenes ord, som apostlene hos Centro Cristiano, som vet den sanne meningen bak de spirituelle beskjedene fra Den Hellige Ånd. Amarisa gikk utenfor disse rammene og tolket Bibelen selv. Hun ble deretter indirekte instruert til å ikke gjøre dette av en av sine mest pålitelige ledere og rollemodeller. Det er gjennom slike situasjoner at den sosiale strukturen er konstruert og skaper en ide om hva som anses som «naturlig» eller «gudgitt» (Yanagisako & Delaney, 1995: 20). Vi kan se hvordan noe som fremstår som naturlig, som ulikheter mellom men og kvinner, er sosialt konstruert gjennom daglige handlinger og interaksjoner.

AVSLUTNING

Vi kan skille mellom to former for religiøst lederskap⁶ som forklarer ledernes medierende egenskaper (Coleman, 2006; 172, Leach, 1972). Den første beskriver religiøse ledere som et bindeledd mellom den spirituelle verden og den troende, der lederne får en medierende rolle. I den andre formen har ikke lederskapet disse egenskapene, og den troende kan ha en direkte kontakt med det åndelige. Hos Centro Cristiano ser vi tendenser til begge former

6. Simon Coleman (2006, 172) benytter Edmund Leach (1972) sine begreper når han skiller mellom to former for presteskap; «Icons of Subversion» og «Icons of Orthodoxy». Jeg diskuterer dette i mer detalj i masteroppgaven denne artikkelen er basert på (Tyldum, 2017, s. 23-57).

for lederskap. Medlemmene selv vektla den andre formen der ethvert individ har mulighet til å være i kontakt med Gud direkte. Det var dette premisset som hovedsakelig lå til grunn når medlemmene beskrev kirken som egalitær. Både Pastor Billy og Pastora Claudia poengterte ofte det ikke-hierarkiske systemet innad i kirkenettverket, slik vi for eksempel så med Claudias fortelling om å snakke med Gud direkte gjennom Bibelen. De bruker seg selv som rollemodeller, som gjør at medlemmene lettere kan assosiere seg til Bibelen og hva lederne sier. Dette kommer tydelig frem i eksemplet med Amarisa og hodeplagget. Jeg har vist hvordan Centro Cristiano vektlegger en egalitær organisering, men likevel viser å ha tydelige spor av hierarkiske strukturer. Her kan vi se at makt og lederskap oppnås gjennom en form for sosial kapital. Dette gjøres ved effektiv bruk av retoriske ferdigheter, men også gjennom sosiale medier, praktiseringen av nådegaver og effektiv mobilisering av ministernettverket.

Sett fra et ideologisk religiøst perspektiv har ikke lederne en spesiell autoritet over medlemmenes relasjon til Gud. Dette er derimot med et avgjørende unntak; apostlene. Apostlene blir bindeleddet mellom den spirituelle sannhet gjengitt i Bibelen og medlemmene i menigheten. Deler av min argumentasjon lener seg på at denne rollen er svært betydningsfull og derfor påvirker store deler av kirkesamfunnet. Den er forankret i muligheten til å tolke bibelske sannheter, som på mange måter er kjernen i trossamfunnet som helhet. Derav kan vi se hvordan hierarki og autoritet hos Centro Cristiano er et observerbart faktum, eller enn en stor del av den kristne ideologien.

Medlemmene forøvrig har også muligheter til å tilegne seg ss-kapital. Eksempelvis kan den aktive bruken av Bibelen i kirkemøter være en strategi for menigheten til å fremstille seg selv som gode kristne. Dette blir en måte for medlemmene å selv akkumulere ss-kapital, ved siden av å praktisere nådegaver, drive misjonsarbeid og bidra i kirkens aktiviteter. Både kvinner og menn har mulighet til å tilegne seg sterke posisjoner og mengder med ss-kapital. Sett i sammenheng med mer tradisjonelle kirker har kvinner større tilgang på formelle posisjoner og er med på den uformelle og formelle opplæringen i organisasjonsarbeidet (Horsfjord et al., 2018: 273). Jeg har likevel vist gjennom eksemplene i denne artikkelen at kvinner har begrenset tilgang til høyt anerkjente lederskapstillinger. Samtidig baserer evangeliske- og pinsemenigheter seg også på nådegaver, som er gitt direkte til individet fra Gud. Ofte er det kvinner som besitter disse gavene og dominerer dette domenet (Martin, 2004: 54). På tross av kvinners begrensede muligheter til lederskap, har de altså en større tilgang på spirituelle gaver. Nådegaver gir kvinner en mulighet til å få sentrale roller innenfor et av evangelisk kristendoms viktigste områder. Dette gir dem på mange måter en utjevning av autoritet. Kvinnene får mulighet til å demonstrere sin relasjon til Gud igjen gjennom hverdagslige ritualer, hvor de for eksempel snakker i tunger så hele menigheten hører det. Forskjellen ligger i at nådegaver ikke er begrenset til kvinner, slik apostel-tittelen er begrenset til menn.

Denne artikkelen har forsøkt å svare på spørsmålet jeg introduserte innledningsvis. Jeg har vist hvordan en sosial gruppe vektlegger en egalitær organisering, men likevel viser seg å være hierarkisk der makt og lederskap oppnås gjennom å opparbeide seg en form for sosial kapital. Lederskapet har høyere volum av ss-kapital enn medlemmene, hvilket gjør dem til innflytelsesrike aktører innad i kirkenettverket. Lederskapet kan opparbeide seg kapital på flere måter. Dette skjer eksempelvis gjennom effektiv bruk av retorikk, minister-

nettverket, organiseringen av apostler, tolkninger av Bibelen samt bruk av nådegaver. Det empiriske materialet illustrerer hvordan medlemmer kan oppleve sitt eget tolkningsrom av hellige skrifter og hvordan de handler deretter. Lederne skaper et miljø der deres tolkninger av Bibelen blir stående som en objektiv sannhet, slik vi har sett i alle de tre situasjonene jeg har presentert her.

REFERANSER

- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital (Oversatt av R. Nice). I Richardson, J. G. (Red.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, (s. 241-258). Westport: Greenwood Press.
- Bourdieu, P. (2013). Symbolic Capital and Social Classes (Oversatt av L. Wacquant). *Journal of Classical Sociology*, Vol. 13 (2), 292-302. DOI: <https://doi.org/10.1177/1468795X12468736>
- Coleman, S. (2000). *The Globalisation of Charismatic Christianity: Spreading the Gospel of Prosperity*. New York: Cambridge University Press. DOI: <https://doi.org/10.1017/cbo9780511488221>
- Coleman, S. (2006). Materializing the self: Word and Gifts in the Construction of Charismatic Protestant Identity. I Cannell, F. (Red.) *The Anthropology of Christianity*, (s. 163-184). Durham: Duke University Press. DOI: <https://doi.org/10.1215/9780822388159-006>
- Coleman, S. & Hackett, R. I. J. (2015). Introduction: A New Field? I Coleman, S. Rosalind, I. J. (Red.) *The Anthropology of Global Pentecostalism and Evangelicalism*, (s. 1-37). New York: New York University Press. DOI: <https://doi.org/10.18574/nyu/9780814772591.003.0001>
- Csordas, T. J. (1997). *Language, Charisma, and Creativity: The Ritual Life of a Religious Movement*. Berkeley: University of California Press. Hentet fra: <http://ark.cdlib.org/ark:/13030/ft2d5nb15g/>
- Eriksen, A. (2012). The Pastor and the Prophetess: An Analysis of Gender and Christianity in Vanatu. *Journal of the Royal Anthropology Institute*, (NS) 18, 103-122. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9655.2011.01733.x>
- Horsfjord, V., Kloster, S. V., Lende, G., & Løland, O. J. (2018). *Global kristendom*. Oslo: Universitetsforlaget.
- INE: Población de Chile. (2018). Instituto Nacional De Estadísticas (INE) – *Estimaciones y Proyecciones de la Población de Chile 1991-2050 Total País*. Hentet fra: <http://www.censo2017.cl/descargas/proyecciones/metodologia-estimaciones-y-proyecciones-de-poblacion-chile-1992-2050.pdf> (Lastet ned 31.01.19).
- INE: Religión. (2002). Instituto Nacional De Estadísticas (INE) – *Censos 2002 Síntesis de Resultados*. Hentet fra: <https://www.ine.cl/docs/default-source/FAQ/s%C3%ADntesis-de-resultados-censo-2002.pdf?sfvrsn=2> (Lastet ned 31.01.19).
- Leach, E. (1972). Mechisedeck and the emperor: Icons of Subversion and Orthodoxy. *Royal Anthropology Institute of Great Britain and Ireland*, 1972, 5-14. DOI: <https://doi.org/10.2307/3031729>
- Lindhardt, M. 2014. *Power in Powerlessness: A study of Pentecostal Life Worlds in Urban Chile*. Leiden: BRILL. DOI: https://doi.org/10.1163/9789004218949_004
- Martin, B. (2004). The Pentecostal Gender Paradox: A Cautionary Tale for the Sociology of Religion. I Richard, K. F. (Red.) *Blackwell Companions to Religion*, (s. 52-66). Oxford: Blackwell Publishers. DOI: <https://doi.org/10.1002/9780470998571.ch3>
- Ortner, S. B. (2008). On Key Symbols. I Lambek, M. (Red.) *A Reader in the Anthropology of Religion (Second Edition)*, (s. 151-159). Oxford: Blackwell Publishing.
- Stoll, D. (1990). *Is Latin America turning Protestant? The Politics of Evangelical Growth*. Berkeley: University of California Press.
- Thumma, S., & Bird, W. (2008). *Changes in the American Megachurches: Tracing Eight Years of Growth and Innovation in the Nation's Largest-attendance congregation*.

- Hentet fra: <http://www.hartfordinstitute.org/megachurch/Changes in American Megachurches Sept 12 2008.pdf> (Lastet ned 02.03.19).
- Tyldum, M. N. O. (2017). *Shared Experience – an Ethnographic Study of Evangelism and Charismatic leadership in Santiago, Chile*. Masteroppgave. Universitetet i Oslo. Hentet fra: https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/57483/Maria-Tyldum_Masteroppgave_Shared-experience.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Lastet ned 29.01.19).
- Weber, M. (2000). Det Legitime Herredømmes Tre Rene Typer. I Fivelstad, E. (Red.) *Makt og Byråkrati: Essay om Politikk og Klasse, Samfunnsforskning og Verdier*, (s. 89-104). Oversatt av Dag Østerberg. Trondheim: Gyldendal Norsk Forlag.
- Willems, E. (1967). *Followers of the New Faith: Culture Change and the Rise of Protestantism in Brazil and Chile*. Nashville: Vanderbilt University Press.
- Woodhead, L. (2002). Christianity. I Woodhead, L., Kawanami, H., Partridge, C. H. & Smith, D. (Red.) *Religions in the Modern World: Traditions and Transformations*, (s. 153-181). New York: Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203398494>
- Yanagisako, S. J. & Delaney, C. L. (1995). Naturalizing Power. I Yanagisako, S. J. & Delaney, C. L. (Red.) *Naturalizing Power: Essay in Feminist Cultural Analysis*, (s. 1-124). New York: Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315021676>